

Sociale Raad Tilburg
Postbus 1443
5004 BK TILBURG

Gemeente Tilburg
College van Burgemeester en Wethouders
T.a.v. wethouder dhr. H. Kokke
Postbus 90155
5000 LH Tilburg

Tilburg, 7 april 2017

Betreft: Advies 'Doorontwikkeling sociale basis 2017 - 2020'
Kenmerk: 17/022

Geachte college,

De Sociale Raad Tilburg heeft van het college van burgemeester en wethouders het verzoek ontvangen advies uit te brengen over de 'Doorontwikkeling sociale basis 2017 - 2020'. Het bijbehorende beleidsstuk is getiteld 'De wijk aan zet. Uitgangspunten voor de doorontwikkeling van de sociale basis in 2017 tot en met 2020'.

De inrichting van de sociale basis is een discussie die de Sociale Raad Tilburg van groot belang vindt. De keuzes die hierin al gemaakt zijn en de beslissingen die nu genomen worden betreffende de 'doorontwikkeling' geven vorm aan de directe leefomgeving van burgers in onze stad. De transities zijn afgerond, de transformatie is in gang gezet. Er is echter nog veel werk aan de winkel. Dit gaat immers over echt anders denken en werken in de stad. En dat is best lastig.

Positieve elementen

De Sociale Raad Tilburg ziet diverse positieve elementen en lijnen in het raadsvoorstel en de uitgangspuntennota.

Zo zien we dat de gemeente Tilburg daadwerkelijk de burgers een centralere rol wil geven bij formulering en uitvoering van beleid dat direct raakt aan de kwaliteit en inrichting van de eigen wijk of buurt. Een aantal budgetten en bevoegdheden worden overgedragen aan burgers en wijken. Dit past bij nieuwe ontwikkelingen in onze samenleving.

Er wordt vanuit gegaan dat er op een kleinere schaal gewerkt gaat worden en dat er meer maatwerk geleverd wordt. Burgers krijgen meer zeggenschap en hun inbreng wordt groter en vanzelfsprekender. Integraliteit wordt op verschillende wijzen opgenomen in beleid, in uitvoering en bij budgetten. Zo wordt uitdrukkelijk het primair onderwijs betrokken bij de plannen voor de wijken.

De keuze om voor de periode van 2017 – 2020 één Programma van Eisen voor te stellen onderschrijven wij van harte. Dat brengt rust en geeft mogelijkheden om werkprogramma's voor een langere periode te ontwikkelen. Het geeft tijd en ruimte om iets te starten, te ervaren wat werkt en te

Postbus 1443
5004 BK Tilburg

Spoorlaan 444
5038 CH Tilburg

socialeraadtilburg.nl
mail@socialeraadtilburg.nl
Tel: 013 - 467 19 55

ervaren wat niet uitpakt zoals de bedoeling was; het geeft kansen om bij te sturen en te verfijnen. Zo kan er gewerkt worden aan kwaliteitsverbetering en krijgt ook preventief werken een kans. Het is niet mogelijk om vooraf precies in te schatten hoe bepaalde keuzen wat betreft beleid en uitvoering uitpakken. Daarom onderschrijven wij het uitgangspunt van het college dat de uitgangspuntennota geen blauwdruk is voor de komende jaren, maar dat al werkende beleid en uitvoering bijgesteld kunnen worden.

Reflecties

Kader van de nota

De Sociale Raad Tilburg mist een breder kader waarbinnen deze nota en dit beleid staan. Nu een doorontwikkeling van de sociale basis aan de orde is, is er de kans om het echt anders te doen. Daarbij kunnen we – nadrukkelijker dan het geval lijkt - gebruik maken van nationale en internationale voorbeelden van de inrichting van de sociale basis. Een heldere, expliciete visie op hoe we in Tilburg de doorontwikkeling van de sociale basis, gebaseerd op Tilburgse en bredere ervaringen en kennis, willen vormgeven, wordt daarom dan ook door de Sociale Raad Tilburg gemist.

- Doorontwikkeling

Wij hadden graag de beginsituatie verwoord gezien; het is immers een doorontwikkeling. Wat zijn de bevindingen uit de achterliggende periode: wat ging er goed, wat is niet verlopen zoals verwacht werd, welke resultaten zijn behaald, welke niet, welke onverwachte effecten zijn opgetreden?

Met die kennis als basis kan besproken en besloten worden hoe de doorontwikkeling vormgegeven moet worden.

- Waar moet het toe leiden?

Een ander element dat wij missen is waar deze doorontwikkeling toe moet leiden. We vinden daar wel elementen van, maar niet een coherente, richtinggevende visie. Zoals we hierboven al aangegeven hebben, vinden wij het logisch dat al werkende uitvoering en beleid bijgesteld worden. We hadden echter wel verwacht dat er een duidelijkere stip op de horizon omschreven zou worden. Op basis daarvan kan besloten worden welke stappen gezet moeten worden om dat te verwezenlijken. Nu wordt niet alleen het hoe, maar ook het wat en waartoe overgelaten aan enerzijds burgers en anderzijds ContourdeTwern. De opdracht aan beiden is daarmee niet helder, evenals dat niet duidelijk wordt wat de gemeente Tilburg nu uiteindelijk wil bereiken.

- Sociaal kader

We missen het bredere kader van het gehele sociale domein en de verbinding met de zes waarden zoals die geformuleerd zijn door de gemeenteraad. Deze worden wel aangestipt in het stuk maar hoe een en ander met elkaar verbonden is of moet worden en wat uitgangspunten zijn, is niet verwoord.

- Voeg de analyse van de opzet en de ontwikkelingen van de sociale basis toe aan deze beleidsstukken.
- Geef inzicht in de onderliggende visie op de doorontwikkeling van de sociale basis. Wat wil de gemeente Tilburg bereiken en binnen welke termijn?
- Stippen op de horizon kunnen zijn:
 - (kwetsbare) Burgers worden in een vroegtijdig stadium in hun buurt geholpen.
 - Op buurtniveau is er een vervlechting ontstaan van alle spelers (burgers en organisaties) binnen de buurt.
 - Samenwerking tussen organisaties is een vereiste. Dit betreft zowel professionals als vrijwilligers.
 - De positie van burgers staat centraal.
 - Er is expliciet aandacht voor specifieke problemen.
 - Actieve wijken en buurten zijn zichtbaar ondersteunend:
 - aan het terugdringen van armoede in de gemeente
 - en het versterken van inclusieve sociale verbanden.

- De Sociale Raad Tilburg vraagt in dit geheel aandacht voor de positie van burgers die de dragers zijn van de sociale basis. Zorg voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de wijk bij wijknetwerken of andere bijeenkomsten waar verantwoordelijkheid genomen wordt voor de wijk.
- Benoem groepen burgers die kwetsbaarder zijn, zoals jongeren in bepaalde situaties of ouderen die veel zorg nodig hebben en langer thuis blijven wonen
- Benoem problemen zoals armoede en schulden. Tilburg staat met deze cijfers hoger dan het landelijk gemiddelde en wij zijn van mening dat deze gegevens een rol moeten spelen bij de doorontwikkeling van de sociale basis.
- Neem suggesties uit andere onderzoeken mee en benoem deze. Bijvoorbeeld '20 keer Maatwerk in Tilburg' van de Maatwerkfabriek. Zij bevelen aan om bij geldzaken/schulden altijd te werken met professionals.

Burgerparticipatie

Met 'De wijk aan zet' wil de gemeente de eigen kracht en zelfredzaamheid van inwoners, het zelfoplossend vermogen en de regie over het eigen leven weer vergroten. Het is de bedoeling zich in de sociale basis te richten op samenredzaamheid: participatie in sociale netwerken. Op pagina 9 schrijft u: 'Inwoners en professionals die dicht bij hen staan moeten dan ook het startpunt vormen van de doorontwikkeling van de sociale basis in de praktijk'.

Inwoners moeten dus een meer actieve houding krijgen. De lat wordt hoog gelegd in 'De wijk aan zet'. Niet alleen het groot aantal vrijwilligers dat Tilburg rijk is (duizenden), maar alle ruim 210.000. Het is een utopie om te denken dat al deze burgers actief worden. We moeten echter wel denken aan een massale cultuuromslag bij tienduizenden Tilburgers. En inwoners moeten er toe bereid zijn om actiever te worden. Er moet draagvlak zijn. We hebben de volgende adviezen:

- Creëer nu al dat draagvlak bij het maken van 'de wijk aan zet'. Want als inwoners aan de start moeten staan van de doorontwikkeling van de sociale basis, laat ze dan nu ook meebeslissen over hoe de sociale basis er op de tekentafel van de gemeente Tilburg moet uitzien. Het heeft geen zin om van bovenaf te bepalen wat er van onderop moet komen.
- Stippel een marsroute uit om een grote massa te mobiliseren. Faciliteer actief en draag niet over aan bestaande netwerken. Dat faciliteren gaat niet vanzelf. Dat kan een terugkeer betekenen van het oude ambacht van het opbouwwerk in een innovatieve vorm. Uit het stuk begrijpen we dat daar een grote rol voor ContourdeTwern is weggelegd. Laat dat in het Programma van Eisen ook terug komen.

Sociale veerkracht en samenredzaamheid

In de nota 'De wijk aan zet' noemt u op bladzijde 4 het perspectief van sociale veerkracht als een interessant kijkvenster. Gebaseerd op de drie dragers van sociale veerkracht, persoonlijke hulpbronnen, sociale hulpbronnen en omgevingshulpbronnen, maakt u een onderverdeling van de sociale basis in: zelfredzaamheid, samenredzaamheid en fysieke voorzieningen. Dit vinden wij een interessant en zinvol instrument. Het is voor ons evenwel niet duidelijk waarom u dan vervolgens dit kijkvenster voor uzelf beperkt tot samenredzaamheid.

- De Sociale Raad Tilburg adviseert u sociale veerkracht als kijkvenster juist in zijn breedte te gebruiken. Hier liggen ook kansen om een betere verbinding te maken met andere spelers in het sociale domein, bijvoorbeeld de Toegang.

Relatie sociale basis, toegang en specialistische hulp

Tilburg heeft gekozen om de sociale basis (0-de lijn), de Toegang (1^e lijn) en specialistische hulp (2^e lijn) apart te organiseren; het zijn drie lagen naast elkaar. Ze hebben elkaar echter wel nodig om burgers snel en passend zorg en ondersteuning te kunnen bieden. De bedoeling is dan ook dat er (snel) geschakeld kan worden tussen deze lagen.

Er zijn in Nederland niet zo veel gemeenten die deze keuze gemaakt hebben. De sociale basis en de toegang tot zorg en ondersteuning zijn bijna altijd zo georganiseerd dat ze samen of dicht bij elkaar zitten en samen naar zorg en ondersteuning kunnen kijken en die kunnen beoordelen.

Door de wijze waarop dit in Tilburg georganiseerd is, moeten er extra procedures gestart worden en moet informatie doorgegeven worden. Dat kost tijd maar betekent ook bij elke stap verlies van het oorspronkelijke verhaal. Burgers worden als dat nodig is, doorverwezen (ook dat kost tijd), krijgen te maken met andere hulpverleners en met andere organisatieculturen. Deze wijze van organiseren heeft vooral direct effecten voor burgers in kwetsbare posities. Het is in hun belang dat er zo vroeg mogelijk geïntervenieerd kan worden. Om problemen eerder te herkennen en sneller te kunnen werken en schakelen, is ook de deskundigheid uit de 2^e lijn noodzakelijk. Deze kennis moet dus ook beschikbaar zijn in de sociale basis.

Binnen de gemeente Tilburg is er het besef dat de 0de en de 1^e lijn elkaar nodig hebben en beter op elkaar moeten inspelen.

Om de sociale basis optimaal te kunnen laten functioneren, is het van belang dat de verbindingen tussen de 'lagen' in het sociaal domein goed en snel werken. Tot nu toe merken wij dat dit nog niet voldoende is.

- De Sociale Raad Tilburg adviseert om het 3-laagssysteem om te bouwen naar een 2-laagssysteem waarbij de deskundigheid uit de specialistische hulp beschikbaar is in de toegangsteams sociale basis/Toegang.
- Mocht een fundamentele herziening van de lijnen geen optie zijn, dan adviseert de Sociale Raad Tilburg om te onderzoeken hoe de 0de en de 1^e lijn beter op elkaar betrokken kunnen worden. Kijk met een open blik of de organisatie ervan misschien anders geregeld moet worden.
Neem de ervaringen van de huidige werkwijze in Tilburg mee.
Betrek de ervaringen van andere steden die werken met een 2-laagssysteem hierbij.

Burgertop Sociaal 013

In 2016 organiseerde de Sociale Raad Tilburg samen met Zorgbelang Brabant en met vele burgers de Burgertop Sociaal 013. De top leverde meer dan 40 concrete projectvoorstellen op. Deze zijn gebundeld in 'Alle 13 goed!'. Wij zien dat u aansluit bij een aantal van deze voorstellen zoals wijkbudgetten en inwoners die zelf besluiten nemen. Andere blijven wat ons betreft wat onderbelicht. En het zijn niet de minste onderwerpen waar burgers zich uitdrukkelijk over hebben uitgesproken. Zoals: investeren in vitale buurten, maak gebruik van ervaringsdeskundigheid, maak de Toegang toegankelijker, regelluw, ruimte voor initiatief, toegankelijke informatie. Deze ideeën zijn gebaseerd op ervaringen van burgers in wijken en geven aan waar behoeften betreffende de sociale basis liggen.

- Neem ideeën en wensen van deelnemers van de Burgertop Sociaal 013 mee bij de doorontwikkeling van de sociale basis. Zij hebben op basis van hun ervaringen in wijken verwoord waar bewoners drempels ervaren en welke wensen zij hebben om het aanbod en de mogelijkheden in de wijken passender te maken.

Wijknetwerken

- Wijken - buurten - straten

Het idee van wijknetwerken spreekt ons aan. Wij merken echter dat veel Tilburgers zich eerder buurtbewoner of straat-bewoner voelen dan wijk-bewoner. Dit is ook één van de uitkomsten van de Burgertop Sociaal 013. Onze vraag is of wijken niet een te groot gebied bestrijken waardoor groepen inwoners het gevoel hebben daar geen onderdeel van te zijn.

De Sociale Raad Tilburg ondersteunt het streven van de gemeente dat wijknetwerken geen nieuwe instituties moeten worden. Het beeld dat wij daarbij voor ogen hebben zijn wijknetwerken die meebewegen met de ontwikkelingen in de wijk. Dat kan dus betekenen dat de samenstelling wisselt, dat het aantal deelnemers kan wijzigen of dat de wijze van werken aangepast wordt aan wat er speelt in de wijk.

- Eenzaamheid en sociaal isolement

In de huidige samenleving wordt een aantal inwoners niet bereikt. Hoe groot die groep precies is, is uiteraard niet bekend. Eenzaamheid en sociaal isolement zijn landelijke problemen. Het is tot nu toe een onmogelijke opgave gebleken om alle burgers in beeld te hebben. Door op kleinere schaal te gaan werken, is de verwachting dat sommige inwoners zich dan wel gezien en gehoord voelen en betrokken raken op hun omgeving. De vraag is echter of de gemeente de problemen wat betreft eenzaamheid en sociaal isolement nu niet doorschuift naar de wijken. Dit is een ingewikkeld probleem waar deskundigheid en middelen voor nodig zijn om te werken aan een oplossing. Dit zijn werkzaamheden die liggen op terrein van het sociaal – en opbouwwerk.

- Wijknetwerken opbouwen

Het opbouwen van wijknetwerken is een proces dat tijd, en misschien wel veel tijd kost. Deze wijknetwerken zullen bemenst moeten worden door actieve wijkbewoners. Actieve wijkbewoners zijn precies wat deze woorden zeggen: actief aan het werk in hun eigen woon- en leefomgeving. Als er nu nieuwe netwerken opgericht worden, betekent dat dan dat deze actieve wijkbewoners er een taak bijnemen? De consequentie daarvan kan zijn dat zij andere werkzaamheden moeten laten vallen. De Sociale Raad Tilburg vindt dit een aandachtspunt. Het is immers het paard achter de wagen spannen als actieve mannen en vrouwen activiteiten op de ene plek moeten stop zetten om op een andere plaats in de wijk andere werkzaamheden (in dit geval het buurtnetwerk) op te kunnen pakken. Heeft de gemeente een strategie om juist te bevorderen dat méér burgers in de eigen buurt en wijk actief worden?

- Wijknetwerken - Toegangsteams - Wijkteams

Deze drie termen vinden we terug in de voorliggende stukken. Soms worden ze door elkaar heen gebruikt. De Sociale Raad Tilburg pleit voor een heldere omschrijving en duidelijkheid over taken en verantwoordelijkheden.

- Wijkbudgetten

Graag zien wij een duidelijkere omschrijving van de wijkbudgetten. Hoeveel budget ontvangt een wijk? Welke criteria bepalen de verdeling van het beschikbare budget over de wijken? Wat moet er uit dat budget betaald worden? Wie is verantwoordelijk voor de uitgaven en de verantwoording van deze budgetten?

Effecten en resultaten

De gemeente wil uiteraard weten wat deze wijze van werken op gaat leveren. De Sociale Raad Tilburg vraagt zich af hoe de gemeente dit wil gaan meten. Wij lezen in beide stukken veel goede voornemens en veel verwachtingen over de inzet van burgers. Dit alles is echter weinig concreet. Als de gemeente wil kunnen meten, zal veel concreter omschreven moeten worden wat de beoogde maatschappelijke effecten zijn en welke resultaten de gemeente wil behalen. En als het mogelijk is, zouden deze SMART geformuleerd moeten worden.

Om veranderingen in de sociale basis te bewerkstelligen is 3,5 jaar (te) kort. Er zullen wel resultaten te meten zijn.

U geeft in 'De wijk aan zet' aan dat een afrekencultuur die gebaseerd is op een boekhoudmentaliteit niet past bij een fase van transformatie en doorontwikkeling. Daar zijn wij het mee eens, wij spreken bij voorkeur van een 'verantwoordingscultuur'. Een verantwoordingscultuur botst niet met het streven om resultaten en effecten te meten; het registreren van gegevens kan dan juist, toegespitst op het beoogde effect, tot het noodzakelijk minimum beperkt worden.

Coördinatie en trekkerschap van twee wijknetwerken

Op bladzijde 14 geeft u aan dat u in twee wijken de procesverantwoordelijkheid aan een andere organisatie dan ContourdeTwern wil geven. Er is nog geen besluit genomen welke twee dat zullen worden, zo hebben wij tijdens de toelichting begrepen.

De Sociale Raad Tilburg zou het interessant vinden hier twee verschillende wijken voor te nemen. We denken daarbij aan een wijk die heel actief is en een wijk waar nog weinig burgers participeren. Overigens is het ook nog een hele kunst om de wijk en de wijze waarop in die wijk vorm gegeven wordt aan participatie in zijn waarde te laten. Het kan zijn dat in de Reeshof burgerparticipatie anders vormgegeven wordt als bijvoorbeeld in de wijk Groenewoud of in Tilburg-Noord. Het is belangrijk dat dat gezien en gewaardeerd wordt en dat ondersteunende organisaties aansluiten bij wat er in de wijk gebeurt.

Samenvatting van de belangrijkste aanbevelingen

1 Betrek burgers en creëer draagvlak

Het is van wezenlijk belang om bij burgers in wijken draagvlak te creëren. Burgers moeten de verantwoordelijkheid krijgen voor het maken van keuzes, zij beslissen op welke wijze dit uitgevoerd wordt in wijken, wat er moet gebeuren in de wijk. Het tempo wordt bepaald door inwoners. Zij zijn immers eigenaar van de wijknetwerken.

2 Neem de tijd

De Sociale Raad Tilburg adviseert het eerste jaar te gebruiken om de ideeën te presenteren, met burgers in gesprek te gaan en op basis daarvan samen met burgers, met groepen in de wijk, met kleinschalige initiatieven en organisaties te besluiten over beleid en uitvoering. Het kost tijd om het werk in de wijken anders op te bouwen: neem die tijd en investeer in het opbouwen van een stevige basis bij burgers.

3 Schets helder het proces en de kaders

De voorstellen die er nu liggen en de keuzes die gemaakt worden door de gemeente hebben een groter kader nodig. Geef het proces weer waarbinnen dit alles plaats vindt zodat begrijpelijk wordt waarom de gemeente de keuzes maakt die ze maakt.

- Benoem het beginpunt, de ontwikkelingen tot nu toe, de ervaringen en de beoordelingen van deze ontwikkelingen.
- Welke stip/stippen op de horizon zijn er?
- Wat zijn de beoogde effecten en welke resultaten wil de gemeente behalen?

4 Regel verantwoordelijkheden

Er is duidelijkheid nodig over rol en verantwoordelijkheid van de gemeente in deze opzet en welke verantwoordelijkheden overgedragen worden aan wijken en wijknetwerken. Om een volledig beeld te krijgen is het zinvol om tevens op wijkniveau aan te geven wie waarvoor verantwoordelijk is. Maak ook helder wat het onderscheid is tussen Toegangsteams, wijkteams, wijknetwerken. Dit proces vraagt regie. Volgens de Sociale Raad Tilburg hoort deze regierol bij de gemeente en niet bij spelers op het veld. Maak deze rol helder.

5 Bouw de basis goed op

Er wordt veel verwacht van burgers. Dan is het van belang om daar stevig in te investeren. Wat hebben zij nodig om te kunnen doen wat er van hen verwacht wordt? Hoe kunnen zij dit op een wijze doen die voor henzelf waardevol en op lange termijn haalbaar is? Wat moet er gebeuren zodat meer mensen actief worden? De oplossing is immers niet dat degenen die al actief zijn nog meer gaan doen. De mogelijkheden moeten gezocht worden om meer inwoners te activeren op een wijze die bij hen past en die zij zelf als zinvol ervaren.

6 Gebruik het brede kijkvenster van sociale veerkracht

Gebruik het kijkvenster van sociale veerkracht in zijn breedte. De Sociale Raad Tilburg vindt het een gemiste kans om dit te versmallen tot samenredzaamheid. Juist de drie sporen van sociale veerkracht zorgen voor een brede visie en brede insteek om te werken.

7 Voeg sociale basis en toegang samen

Sociale basis en toegang tot zorg en ondersteuning hebben elkaar nodig om burgers snel en adequaat te kunnen helpen. Door deze samen te voegen, kan er sneller gehandeld worden en worden procedures voor burgers korter en overzichtelijker. Zorg dat deskundigheid uit de specialistische hulp daar beschikbaar is. Het is in het belang van inwoners met (complexe) problemen dat er zo vroeg en zo snel mogelijk geïntervenieerd wordt

8 Veranker in het sociaal domein

Zorg voor een goede verankering van de sociale basis in het brede sociaal domein. Kijk hoe en waar Participatiewet, Jeugdwet en WMO beter met elkaar en met de sociale basis verbonden kunnen worden. Breng Werk en Inkomen en schuldhulpverlening naar de wijken. Integraliteit kan leiden tot slimmere oplossingen.

Wij zijn uiteraard altijd bereid om in een gesprek hier verder op in te gaan en ons advies toe te lichten. Mochten er naar aanleiding van onze reactie vragen zijn dan horen wij die graag.

Hoogachtend,
namens de Sociale Raad Tilburg,

Jos van Balveren
Voorzitter Sociale Raad Tilburg